

Kratanje nezaposlenosti i zaposlenosti u 2013. godini

Visoka nezaposlenost je jedan od ključnih i najvećih ekonomskih i socijalnih problema u Republici Srbiji. Iako je krajem prošle godine došlo do smanjenja zvanične stope nezaposlenosti i povećanja stope zaposlenosti, negativni trendovi na tržištu rada se nastavljaju, jer se porast zaposlenosti odvija u „sivoj zoni“ i povećava se „rad na crno“. Takođe, negativne tendencije se odražavaju i u porastu zaposlenosti u državnom sektoru, a smanjenju u proizvodnim delatnostima i privatnom preduzetništvu. Stopa zvanično registrovane nezaposlenosti i dalje je jedna od najvećih u Evropi, a stopa zaposlenosti mladih, jedna od najnižih. Problematici i otežavajući ulazak mladih u svet rada ima ozbiljne socijalne posledice po mlade ljude, koji, da bi izbegli rizik od siromaštva i gubljenje veština, prihvataju privremene i loše plaćene poslove ili, najčešće, odlaze u inostaranstvo u potragu za poslom. Samim tim, država gubi značajne ljudske resurse koji imaju potencijala da doprinose privrednom i društvenom razvoju.

Administrativni podaci pokazuju stopu registrovane nezaposlenosti od skoro 30% (ukupna nezaposlenost/aktivno stanovništvo), ukazujući na to da je dobar deo zaposlenosti neformalan, ali i da među registrovanim nezaposlenim ima veliki broj neformalno zaposlenih ili neaktivnih. Ako uporedimo stope nezaposlenosti prema međunarodno uporedivoj Anketi o radnoj snazi Republičkog zavoda za statistiku (ARS) i prema evidenciji Nacionalne službe zapošljavanja (NSZ), videćemo da postoji razlika koja ukazuje na strukturnu nezaposlenost i njen dugoročni karakter, ali i široko prisustvo sive ekonomije. **Prema Anketi o radnoj snazi, Stopa nezaposlenosti je u oktobru 2013. godine, u Republici Srbiji, iznosila 20,1%** što je za 4 procentna poena manje nego u aprilu iste godine. Prema istoj anketi, došlo je i do povećanja stope zaposlenosti za 2,8 procentna poena. Naime, u aprilu 2013. godine, stopa nezaposlenosti iznosila je 24,1%, dok je stopa zaposlenosti iznosila 36,3%.

Ovi podaci su iznenađujući, obzirom na ekonomsku situaciju naše zemlje i stanju u privredi. Ako poredimo međugodišnje podatke za isti period, tj. oktobar 2013/oktobar 2012. godine, pad nezaposlenosti iznosi 2,3 procentna poena, a stopa zaposlenosti beleži povećanje od 2,4 procentna poena.

Stope nezaposlenosti i zaposlenosti u Republici Srbiji, u aprilu i oktobru 2012. i 2013. godine

	A p r i l 2012.	O k t o b a r 2012.	A p r i l 2013.	O k t o b a r 2013.
S t o p a nezaposlenosti	25,5	22,4	24,1	20,1
Stopa zaposlenosti	34,3	36,7	36,3	39,1
Stopa neformalne zaposlenosti	17,0	17,9	18,2	20,3

Do smanjenja stope nezaposlenosti došlo je usled povećanja zvanične stope zaposlenosti, usled blagog privrednog rasta tokom 2013. godine. Proslednja predviđanja i zvanične projekcije ukazuju na realni rast ukupne ekonomske aktivnosti u 2013. godini, od 2,4% u odnosu na prethodnu godinu. Posmatrano po delatnostima, najveći rast bruto dodate vrednosti imaju: sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, snabdevanje električnom energijom, gasom i parom i sektor prerađivačke industrije. Pad bruto dodate vrednosti zabeležen je u sektoru građevinarstva, uslužnim delatnostima i sektoru trgovine.

Od aprila do oktobra 2013. u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva zaposleno je oko 60.000 radnika, u građevinarstvu oko 33.000, a u delatnosti domaćinstva kao poslodavca oko 22.000 osoba. Međutim, ti podaci su dosta skrominiji ako se uporede sa oktobrom 2013. godine. U tom međugošnjem periodu, najveći rast zaposlenosti od 28,8% bio je u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, gde je zaposleno oko 27.000 ljudi, zatim u delatnosti domaćinstva kao poslodavca, za 21,7% ili oko 21.000 novozaposlenih, i u sektoru informisanja i komunikacija, oko 15.000 ljudi.

Međutim, ovaj rast zaposlenosti se, najvećim delom, odvija u „sivoj zoni“. Naime, stopa neformalne zaposlenosti u oktobru 2013. godine veća je za 2,1 procentna poena u odnosu na april 2013. godine, dok je, u odnosu na oktobar 2012. godine veća za 2,4 procentna poena. To znači da **20,3% od ukupnog broja zaposlenih radi „na crno“**, tj. svaki peti radnik u Srbiji radi u neregistrovanoj firmi, bez ugovora o radu koji podrazumeva i socijalno i penziono osiguranje, ili kao neplaćeni pomažući član domaćinstva.

Veliki pad zaposlenosti tokom ranijih kriznih godina, nije praćem srazmernim rastom nezaposlenosti, što sugerise da je veliki broj osoba koje su prestale da rade prešlo u neaktivnost, a ne u nezaposlenost. Od ukupnog broja stanovnika Srbije starijih od 15 godina, 2.997.556 lica čine aktivno stanovništvo (radnu snagu), dok 3.120.007 lica spada u neaktivno stanovništvo. Od ukupnog broja aktivnog stanovništva, 2.394.004 lica su zaposlena, dok su 603.553 lica nezaposlena. Dakle, struktura aktivnog stanovništva starog 15 i više godina, u oktobru 2013. godine, u Republici Srbiji, bila je sledeća: zaposleni radnici - 53,1%, nezaposlena lica - 20,1%, samozaposleni 20,3% i pomažući članovi domaćinstva 6,5%.

Republički zavod za statistiku sproveo je anketu u oktobru 2013. godine, na uzorku od oko 8.700 domaćinstava, odnosno 25.048 građana. Pri sprovođenju ovog istraživanja primenjena su metodološka rešenja koja su usklađena sa preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada i zahtevima Evrostata, čime je obezbeđeno međunarodno poređenje podataka Republike Srbije sa drugim zemljama u oblasti statistike rada.

Region Vojvodine

Najveća stopa nezaposlenosti u oktobru 2013. godine zabeležena je u Vojvodini i iznosi 23,1%, dok je stopa zaposlenosti u Vojvodini manja od republičkog proseka i iznosi 37,3%. Aktivno stanovništvo Vojvodine čine 796.336 lica, dok broj neaktivnog stanovništva iznosi 845.222 lica. Od ukupnog broja aktivnog stanovništva, zaposleno je 612.516 osoba, a nezaposleno 183.820 osoba.

Zaposlenost prema podacima Mesečnog statističkog biltena

Broj zaposlenih u 2013. godini manji je u odnosu na prethodnu godinu za 1,6%. Broj zaposlenih muškaraca smanjen je za 1,0%, a broj zaposlenih žena za 2,4%.

Prema statističkim podacima iz oktobra 2013. godine, u Republici Srbiji je ukupno zaposleno 1.720 hiljada lica. Od toga, 1.341 hiljada lica je zaposleno kod pravnih lica (privredna društva, preduzeća, ustanove, zadruge i organizacije), a 380 hiljada čine lica koja samostalno obavljaju delatnosti i zaposleni kod njih. U odnosu na isti period prošle godine, zaposlenost je manja za oko 5 hiljada lica. Bez posla je ostalo oko 4 hiljade građevinskih radnika, oko tri hiljade zaposlenih u prerađivačkoj industriji, oko dve hiljade zaposlenih u sektoru finansija i osiguranja, hiljadu zdravstvenih radnika i dr. Takođe, smanjuje se broj lica koja samostalno obavljaju delatnost za 3,2%, što ukazuje na otežane uslove poslovanja i privređivanja. Povećanje broja zaposlenih je zabeležen u administrativnom sektoru (povećanje od 15,1%), stručnim delatnostima (povećanje od 6,5%), državnoj upravi (2,4%) i obrazovanju (2,1%).

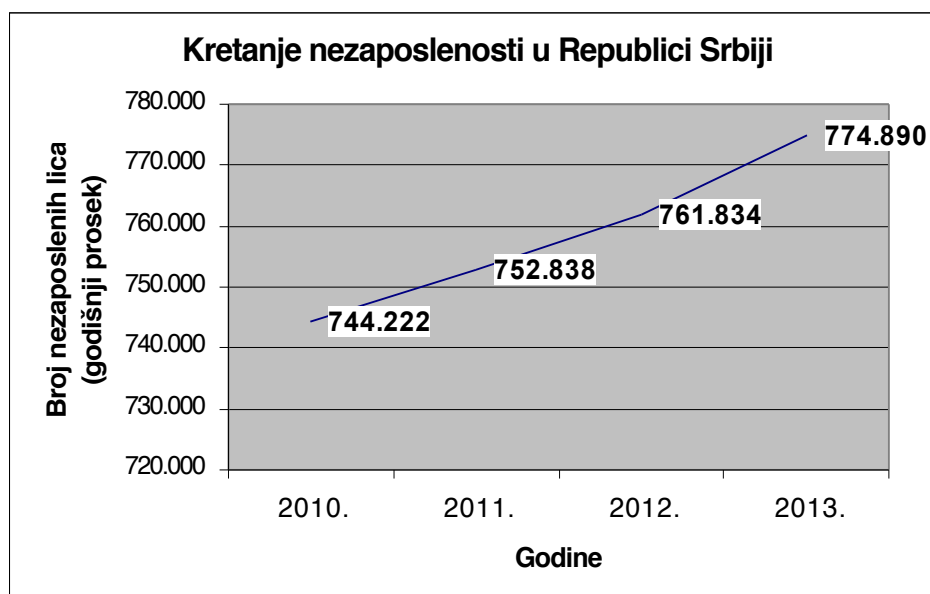
Što se tiče podataka za AP Vojvodinu, u Mesečnom statističkom biltenu iz oktobra 2013. godine, pronalazimo samo podatke za 2012. godinu. Tako je u martu 2012. godine, u Vojvodini zabeleženo 452 hiljade zaposlenih lica. Do oktobra iste godine, broj zaposlenih se smanjio na 444 hiljada.

Nacionalna služba za zapošljavanje preuzima podatke o zapošljavanju od Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje. Uočavamo veliku razliku između broja zaposlenih prema Anketi o radnoj snazi i na osnovu evidencije Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje. **Razliku od oko 700 hiljada lica, koji se prema Anketi vode kao zaposleni, najvećim delom, čine osobe koje rade, a kojima nisu uplaćeni doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje. Od toga, oko 200.000 osoba su iz Vojvodine.** Pitanje je gde i pod kakvim uslovima su „zaposleni“ ovi radnici i zašto vlast to toleriše?

Nezaposlenost prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje

U decembru 2013. godine, broj registrovanih lica koja aktivno traže zaposlenje (objektivno nezaposleni) iznosio je 769.546 lica. U odnosu na decembar 2012. godine, broj nezaposlenih je povećan za oko 1%, tj. za 8.060 lica.

Upoređujući prosečan broj nezaposlenih u 2013. i 2012. godini, zaključujemo da je za godinu dana povećan broj nezaposlenih u Republici Srbiji, za 13.056 lica, dok je u odnosu na 2010. godinu, broj nezaposlenih veći za 30.668 lica, što izraženo u procentima iznosi oko 4%.

Ako sagledamo ukupnu nezaposlenost, odnosno sva lica koja traže zaposlenje (koja je šira od objektivne nezaposlenosti jer ubraja i zaposlene koji aktivno traže promenu zaposlenja), u Republici Srbiji je krajem novembra 2013. godine, bilo 883 hiljada nezaposlenih osoba, 17,4 hiljada više nego u istom mesecu prošle godine, što izraženo u procentima iznosi 2,1%. U prvih jedanaest meseci 2013. godine, u odnosu na isti period 2012. godine, broj registrovanih lica koja traže zaposlenje veći je za 3,5%.

Nacionalna službe za zapošljavanje svaki mesec briše sa evidencije oko 50 hiljada osoba, zbog zapošljavanja, odlaska u penziju i drugih razloga, a najčešći razlog je nepridržavanje zakonskih odredbi. Ove zakonske odredbe podrazumevaju, između ostalog, lično javljanje nezaposlenog lica NSZ najmanje jednom u tri meseca, kao i na svaki poziv, poštovanje plana zapošljavanja i dostava dokaza o aktivnom traženju posla koje zahteva NSZ, da ne odbija ponuđeno zaposlenje i obuka i drugo. Zbog nepoštovanja ovih odredbi, samo tokom decembra prošle godine, sa biroa je izbrisano oko 24 hiljada osoba. Smatramo da su ove zakonske odredbe previše rigorozne i da je neophodno omogućiti nezaposlenim osobama da se prijave elektronskim ili telefonskim putem.

I pored svega toga, broj nezaposlenih je u konstantnom porastu. Međutim, broj korisnika novčane naknade koju isplaćuje NSZ je u padu. Za nepunih godinu dana, od februara 2013. do novembra 2013. godine, broj korisnika novčane naknade je manji za 10.987 osoba. U februaru 2013. godine, ukupno je 62.260 osoba primilo novčanu naknadu u prosečnom neto iznosu od 14.516,41 dinara, što predstavlja 75% novembarske minimalne zarade (19.320 dinara).

Inače, novčana naknada isplaćuje se nezaposlenom zavisno od dužine radnog staža i to: 3 meseca, ako ima staž osiguranja od 1 do 5 godina, 6 meseci, ako ima staž od 5 do 15 godina, 9 meseci, ako od 15 do 25 godina staža i maksimalnih 12 meseci, za radnike koji imaju preko 25 godina staža. Izuzetno, novčana naknada pripada nezaposlenom u trajanju od 24 meseca, ukoliko nezaposlenom, do ispunjavanja prvog uslova za ostvarivanje prava na penziju, nedostaje do dve godine.

Ovako kratki vremenski period za koji se isplaćuje novčana naknada nije odgovarajući uslovima na tržištu rada u Srbiji gde je izražena dugoročna nezaposlenost koja se u kontinuitetu uvećava. Broj onih koji na posao čekaju duže od godinu dana čini oko 60 odsto ukupnog broja registrovanih nezaposlenih lica. Osobe koje primaju novčanu nadnadu uglavnom su stariji radnici koji su ostali bez posla i koji teško da će naći novi posao, obzirom na veliku konkurentnost na tržištu rada i sve veće zahteve poslodavaca u pogledu znanja i veština koje zaposleni treba da ispunjavaju. Prestankom prava na novčanu naknadu, korisnik i njegova porodica, gube pravo na zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje.

Podaci za Vojvodinu

Krajem decembra 2013. godine, u Vojvodini, na evidenciji filijale Nacionalne službe za zapošljavanje, bilo je registrovano 199.770 nezaposlenih lica, što je za 1.186 lica manje nego istog meseca 2012. godine. Međutim, ukoliko poredimo prosečnu nezaposlenost za 2013. i 2012. godinu, dolazimo do zaključka da se broj nezaposlenih povećao za oko 1.200 osoba.

Podaci pokazuju da je na kraju decembra prošle godine, najveće učešće u ukupnom broju nezaposlenih bilo u Južnobačkom okrugu, a najmanje u Južnobanatskom okrugu. Za godinu dana, najveći pomak u smanjenju broja nezaposlenih lica, beleži se u Srednjobanatskom okrugu, gde je zabeleženo smanjenje nezaposlenosti za 5,55% (1.029 lica) i u Sremskom okrugu (3,07%), dok je najveći porast broja nezaposlenih lica

zabeležen u Zapadnobačkom okrugu (povećanje od 2,67%). U ostalim regionima nije se značajnije promenio broj nezaposlenih lica. Najmanja nezaposlenost je u opštinama Bački Petrovac, Novi Sad, Subotica, Zrenjanin i Stara Pazova, dok je najveća nezaposlenost zabeležena u opštinama Bela Crkva, Mali Idoš, Irig, Nova Crnja, Opovo, Sremski Karlovci i Srbobran.

U decembru 2013. godine, ukupno se zaposlilo 26.754 osoba sa teritorije Vojvodine. Sa evidencije NSZ, tokom decembra 2013. godine, zaposleno je 4.214 osoba, dok je tokom prošle godine, posao preko vojvođanskih filijala Nacionalne službe za zapošljavanje, dobilo 56.575 osoba.

*

*

*